

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. VII. De æternitate Dei,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

*ziliū, meīs motibus equiparari non potest. De-
sideriorum meorum non est modus, nunc illa, nunc
ista cogito & desidero: undique patet mihi faci-
lis transitus, agilis discursus, de summis ad ima,
& de imis ad summa. Dignè explicare non pos-
sum, quot alternationis modos momentaneis per-
turbationibus induo, & quā multipliciter me
alternantium vicissitudinum motibus variare con-
suevi. Modò me in fiduciam erigo, modò in dif-
fidentiam cado: nunc per constantiam figor, nunc
subitaneo terrore concutor: modò me turbat ira,
modò ingens furor exagitat, &c.*

ARTICVLVS VII.

De aternitate Dei.

Ad quæstionem 10. Diui Thomæ.

139. **C**onstat ex suprâ dictis, Deum esse æternum,
& aternitatem illi soli propriè competere:
duplex enim est diuinæ aternitatis radix. Prima,
diuini esse plenitudo, seu ratio entis per essentiam:
quia nihil potest esse à semetipso, & totam essen-
di plenitudinem in se continere, nisi sit ab æter-
no, ut egregiè demonstrat Anselmus in prosol.
cap. 22. ubi alloquens Deum, sic ait: *Tu verò es
quod es, quia quidquid aliquando, aut modò es,
hoc totus, & semper es. Et tu es qui propriè &
simpliciter es: quia nec habes fuisse, aut futurum
esse, sed tantum præsens esse, nec potes cogitari
aliquando non esse.* Quod etiam eleganter pro-
sequitur Tertullianus libro 1. contra Marcionem,
his verbis: *Deus si est vetus, non erit: si est no-
uus, non fuit: novitas initium testificatur, ve-
tustas finem comminatur: Deus autem tam alienus
est ab initio, & sine, quàm à tempore arbitro,
& metatore initij & finis.*
140. Secunda aternitatis radix est summa diuini esse
immutabilitas; sicut enim tempus, motum; ita
æternitas, perfectam immutabilitatem consequi-
tur. Unde Fulgentius de fide ad Petrum cap. 7.
*Firmiter tene, & nullatenus dubites, Deum si-
cut immutabilem, ita solum verè æternum esse.*
- cap. 7. Idem declaratur in visione Danielis. *Aspiciebam
(inquit) donec Throni positi sunt, & antiquus
dierum sedet &c.* Ubi tria ponderanda sunt, & qui-
bus summi numinis aternitas designatur. Primum
est, quòd Deus, *Antiquus dierum*, à Daniele
appellatur: *Sic enim nuncupatur* (inquit Diony-
sius) *ed quod omnium sit aternitas, & tempus:
quòdque dies eius aternitatem, atque omne tem-
pus antecesserit; quòdque aternitatis, & dierum
sit auctor, mutetque opportunitates, & tempo-
ra.* Secundum est, quòd ei paratur thronus: nam
thronus, ratione firmitatis, diuini esse immuta-
bilitatem designat, quæ aternitatis est radix. Ter-
tium est, quòd Propheta Ezechiel testatur se vi-
disse hunc Thronum, non in firmamento, vel
sub firmamento, sed super firmamentum, ex cu-
jus uniformi motu, omne tempus originem ha-
bet: ut significaret, Deum ratione suæ aternita-
tis esse supra omnia tempora, *ipsūque* (ut lo-
quitur Dionysius loco citato) *esse omnium ævum,
& tempus: ante dies, ante ævum, ante tempus.*
Unde Bernardus Dei naturam, ejusque aternita-
tem describens, dicit: *Tempora sub ea transiunt,
non ei: futura non expectat, præterita non re-
cogitat, præsentia non experitur.* Hoc ergo præ-
supposito, tanquam de fide certo, exponenda est
definitio aternitatis à Boëtio tradita, & quadam

A difficultates, quæ circa illam occurrunt, breviter
discutiendæ sunt.

§. I.

*Explicatur definitio aternitatis à Boëtio
tradita.*

Dico primò: Aternitas rectè definitur à Boë-
tio: *Interminabilis vite tota simul, & per-
fecta possessio.* Ita D. Thomas hic art. 1.

Explicatur hæc definitio. Dicitur primò æter-
nitas, *possessio*, ad designandam ejus immutabi-
litem, stabilitatem, & indeficientiam: illud
enim dicimur possidere, quòd firmiter, & quietè
habemus, & à quo nullo modo dimoveri possu-
mus, ut ait S. Doctor loco citato in resp. ad 6.

Secundò dicitur, *tota simul*, ut per hoc à tem-
pore distingatur, cujus essentia tota simul non
est, sed per successionem, & per partes acquiri-
tur, ut ibidem docet idem S. Thomas in resp.
ad 4. & in 1. sent. dist. 8. quæst. 2. art. 1. ad 4.
ubi dicit, quòd per istas duas particulas, duplex
imperfectio, quæ est in tempore, ab aternitate
excluditur: imperfectio scilicet divisionis, quæ
excluditur per istam particulam, *tota*; & imperfec-
tio successionis, quæ per particulam, *simul* tol-
litur. Unde aternitas consistit in unico *nunc*
indivisibili, quòd nunquam est crastinum, nun-
quam hesternum, nunquam præteritum, nun-
quam futurum, sed semper hodiernum, sem-
per nunc in quo Deus omnia cognoscit; tam fu-
tura, quàm præterita, & præsentia, ut docet
Augustinus in Psal. 2. explicans illud, *Ego hodie
genui te*, ubi per *hodie* intelligit aternitatem,
in qua (inquit) *nec præteritum quidquam est, qua-
si esse desuit, nec futurum, quasi nondum sit.*

Unde egregiè Petrus Damianus epist. 4. cap. 8.
*Omnia que apud nos elabendo discurrunt, &
per temporum vicissitudines se variant, apud illud
hodie (æternitatis) stant, & immobiliter per-
severant. In illo hodie dies ille adhuc immobilis
est, in quo mundus iste sumpsit exordium: in illo
iam & ille nihilominus est, in quo iudicandus
est, per æterni iudicii æqualem.*

Tertio dicitur, quòd illa possessio vite est per-
fecta, ad excludendum nunc temporis (inquit
D. Thomas hic art. 1. ad 5.) licet enim nunc
temporis totum simul sit, ac partes non habeat,
tamen absolute non est quid perfectum, nec in
eo res aliqua perfectè possidetur.

Quarto dicitur quòd aternitas est *possessio vite*,
potius quàm esse: quia, ut ibidem dicit S. Do-
ctor in resp. ad 2. esse non se extendit ad opera-
tionem, sicut vivere, quòd non solum de ope-
ratione, sed etiam de esse prædicatur in viventibus:
quia in viventibus vivere est esse, ut dicitur
3. de anima text. 37. Vel secundò dicere possu-
mus cum eodem in 1. sent. loco citato, ad 2. quòd
potius dixit Boëtius aternitatem esse possessionem
vite quàm esse, quia in illo qui solus habet
æternitatem, esse & vivere sunt omnino idem
& illam summam actualitatem, quæ tanta est,
ut Deus suum esse & operari sibi identificet,
per hoc voluit nobis indicare.

Tandem dicitur, quòd aternitas est *possessio
vite interminabilis*, ad designandum quòd illa
omni prorsus termino careat, nec habeat, vel
habere possit principium, aut finem. Unde cir-
culo comparatur: tum quia figura circularis om-
nium perfectissima est: tum etiam, quia cum
principium fini conjungat, caret ipsa principio &

fine. Comparatur etiam centro, quia sicut illud, licet indivisibile sit, adest tamen cuique puncto opposito in circumferentia, & omnibus lineis à circumferentia ad centrum deductis: ita pariter aeternitas licet consistat (ut supra dicebamus) in unico nunc indivisibili, adest tamen & coexistit omnibus partibus & differentiis temporis, non solum praesentis, sed etiam praeteriti & futuri. De quo fusè in Tractatu de Scientia Dei, Circa definitionem aeternitatis jam explicatam, & rationem formalem illius, duæ occurrunt difficultates breviter hic resolvendæ.

Disp. 4.
art. 7.

§. II.

Utrum aeternitas includat rationem durationis, & mensuræ respectu Dei?

142. **D**ico secundò: Aeternitas est essentialiter duratio. Est contra Aureolum in 1. dist. 9. quæst. 2. art. 2. ubi docet aeternitatem non esse durationem, sed ipsam divinam naturam, quatenus habet vim coexistendi infinito tempori imaginario: sicut immensitas est quædam vis, quæ potest attingere omne spatium imaginabile. Ejus fundamentum est, primò quia duratio importat successivam quandam extensionem prioris & posterioris, quæ repugnat aeternitati: cum illa sit indivisibilis, & tota simul. Secundò quia Boëtius in definitione aeternitatis, non posuit durationem, sed possessionem: Ergo illa non est essentialiter duratio.

Nostra tamen conclusio est D. Thomæ hinc art. 2. ubi ait: *Deus est sua aeternitas, cum tamen nulla alia res sit sua duratio.* Et in 1. dist. 19. quæst. 2. art. 2. docet hæc tria nomina scilicet aeternitas, tempus, & ævum, durationem quandam significare. Ex quo sumitur ratio fundamentalis nostræ sententiæ: Nam aeternitas, ævum, & tempus, sunt veluti tres species sub eodem genere contentæ: Sed ævum, & tempus sunt sub genere durationis; tempus enim est duratio rerum successivarum & mutabilium; ævum duratio rerum incorruptibilium quantum ad esse: Ergo etiam aeternitas est essentialiter duratio entis omnino immutabilis & necessarii, scilicet Dei.

143. Secundò probatur conclusio, destruendo præcipuum fundamentum Aureoli. Duratio ex vi sui proprii & præcisi conceptus, non importat formaliter successionem, sive extensionem prioris & posterioris, imò potius formalis successio diminuit perfectionem durationis: dicitur enim aliquid durare, quando permanet in esse; quando autem amittit esse, amittit durationem: Ergo quanto minus amittit de esse, tanto perfectius durat; in successione autem clauditur aliqua amissio essendi, quatenus non eodem modo aliquid perseverat, neque est in actu, sed transit de potentia ad actum: Ergo successio non est de conceptu durationis, sed potius diminuit, & imperficit ipsam rationem durationis: ex quo patet responsio ad primum Aureoli fundamentum.

Ad secundum verò, dicendum cum D. Thomæ in 1. dist. 8. quæst. 2. art. 1. ad 6. quod duratio ex ratione nominis importat quandam partium extensionem, quam attendens Boëtius, noluit in definitione aeternitatis, uti nomine durationis, sed possessionis, ut significaret illam, non quancumque durationem esse, sed durationem immutabilem, indeficientem, & indivisibilem.

144. Dico tertio: Aeternitas habet rationem mensuræ respectu esse divini, non quidem formaliter,

Tom. 1.

A sed tantum virtualiter. Est contra Vazquem hinc disp. 31. cap. 5. ubi docet in aeternitate includi essentialiter negationem mensuræ, quod etiam docet Suarez in metaphysica disp. 50. sect. 4. Est tamen D. Thomæ hinc art. 5. ubi bis dicit aeternitatem esse mensuram esse permanentis.

Ratio etiam id suadet, illud enim per quod cognoscitur quantum sit res extensa, sive formalis, sive virtuali extensione, est mensura talis rei: nam ut docet Philosophus 10. metaph. cap. 2. & 3. mensura est id quo quanta res sit dignoscimus, & quantæ ejus partes: Atqui aeternitas Dei est ratio per quam cognoscitur, quantum Deus virtualiter in sua duratione sit extensus: Ergo aeternitas aliquam mensuræ rationem includit.

B Confirmatur primò: Omnis duratio est mensura esse actualis ad quod sequitur: nam tempus v. g. est mensura esse successivi motus, & ævum esse permanentis Angeli: Sed aeternitas virtualiter sequitur ad esse divinum omnino immutabile: Ergo est ejus mensura.

Confirmatur secundò: Aeternitas importat in suo conceptu perfectam uniformitatem durationis simplicissimæ, qualis est divina: unde sicut motus primi mobilis, ratione suæ uniformitatis, habet rationem mensuræ, respectu rerum mutabilium, ita & aeternitas est mensura esse permanentis, & immutabilis.

C Quod autem ratio mensuræ quam includit, non sit ratio mensuræ formalis, sed tantum virtualis, breviter ostenditur. Mensura formalis, & proprie dicta, importat relationem, ac proinde distinctionem realem inter mensuram & mensuratum, & dependentiam mensurati, à mensura, quæ non possunt reperiri in Deo: Ergo aeternitas non potest esse mensura formalis, sed tantum virtualis esse divini: eo ferè modo, quo natura divina dicitur esse causa virtualis suorum attributorum; sicut enim ita ad illa comparatur, ut si aliquam possent habere causam, nullam aliam haberent quam ipsam, ita si divinum esse posset habere realem aliquam mensuram suæ durationis, aliam præter aeternitatem non haberet, nec habere posset.

D Confirmatur: Licet in Deo non distinguantur actus intelligendi, & ejus objectum primum, illud tamen habet aliquo modo rationem mensuræ respectu divinæ intellectiois, cum se habeat ut ejus specificativum: Ergo similiter ratio mensuræ, saltem virtualis, non repugnat aeternitati respectu esse divini, quamvis ab illo non distinguatur.

E Ex quo impugnata manet sententia Vazquesij, & aperitur æquivocatio, quæ laboravit in hac materia: licet enim aeternitas includat negationem mensuræ limitatæ & formalis, quæ non potest Deo convenire, quia cum sit infinitus, & summè perfectus, nec potest adequari per mensuram aliquam limitatam, nec subijci mensuræ alicui extrinsecæ, quia nihil extra Deum datur simplicius & uniformius: illa tamen, cum explicet in suo conceptu uniformitatem & regularitatem durationis divinæ, quam alia attributa non explicant, dicitur notificare per modum mensuræ, saltem virtualis, quantitatem durationis existentie divinæ.

Ex his etiam confutatur aliorum sententia, qui docent aeternitatem esse attributum purè negativum, quod constituitur, vel per negationem successiois, ut docet Scotus quodlib. 6. vel per negationem dependentiæ ab alio, ut asserit Suarez

Q iij

loco supra citato: Aternitas enim, ut supra ostendimus, est formaliter duratio divini esse, quæ est aliquid reale & positivum; est enim realis & positiva permanentia in tali esse, & definitioni opponitur, quæ negatio quadam est: Ergo aternitas non constituitur per negationem, sed potius alicui negationi opponitur.

Adde quod negationes illæ dependentiæ vel successione, in quibus Scotus, & Suarez, rationem formalem aternitatis constituunt, possunt convenire aliis attributis: nam negatio dependentiæ non convenit Deo formaliter, ratione aternitatis, sed ex eo quod habet esse à se, & est communis omnibus aliis perfectionibus divinis; & similiter negatio successione convenit immutabilitati, quæ etiam motu & successione caret.

Adde etiam, quod in definitione aternitatis à Boëtio tradita, præter negationem termini, vel terminabilitatis, ponitur etiam positiva ratio uniformitatis & mensuræ, dicendo quod est tota simul & perfecta possessio: Ergo aternitas non est attributum negativum, sed positivum, quamvis connotet aliquam negationem, & fundet aliquem respectum rationis, sine quo non potest à nobis perfecte intelligi. Unde quando D. Thomas hic art. 1. dicit, *Sicut ratio temporis consistit in numeratione prioris & posterioris in motu, ita in apprehensione uniformitatis eius quod est omnino extra motum, consistit ratio aternitatis*, non loquitur de numeratione & apprehensione actuali, sed de aptitudinali, & radicali, quæ est actualis numerationis, & apprehensionis fundamentum: vel ut alij dicunt, non loquitur de apprehensione formali, sed de objectiva.

§. III.

Solvuntur argumenta Adversariorum.

148. **O**bjicies primò cum Vazque: D. Thomas in 1. dist. 19. quæst. 1. art. 1. ad 4. dicit, *Divina magnitudo nullo modo est mensurabilis, vel mensurata, nec ab alio, nec à se, quia mensuratio ponit terminationem*. Ergo aternitas non habet rationem mensuræ, respectu divini esse.

Confirmatur primò: Illud quod est infinitum non potest mensurari: Sed esse divinum est infinitum in duratione, sicut in perfectione: Ergo non potest ab aternitate mensurari.

Confirmatur secundò: Omnis mensura duplicem importat imperfectionem Deo repugnantem: Prima est distinctio realis à mensurato, quia mensura & mensuratum relativè dicuntur: unde sicut si pater non distinguatur à filio, hoc ipso tollitur ratio patris; ita si mensura realiter identificetur cum mensurato, hoc ipso ratio mensuræ destruitur. Secundò mensuratum quæ reale, debet esse inferius ad mensuram; alioquin si esset ei æquale, non erit major ratio, cur illud sit potius mensuratum quàm mensura: Ergo aternitas non potest esse mensura durationis esse divini.

149. Ad objectionem respondeo D. Thomam solum intendere, quod divina magnitudo non est mensurabilis ab alio, nec à se, tanquam à mensura formali, & excedente mensuratum: quia talis mensuræ ratio ponit terminationem in Deo, ut loquitur S. Doctor, non tamen intendit excludere à Deo rationem mensuræ virtualis, infinite, & adæquatæ ipsi mensurabili: hæc enim nullam in Deo arguit terminationem, aut imperfectionem: sicut nulla est imperfectio,

quod attributa divina respiciant essentiam divinam, ut causam virtuales, & rationem à priori per quam demonstrantur. Ex quo patet responsio ad primam confirmationem, respondetur enim, id quod est infinitum non posse mensurari aliquà mensurâ infinitâ, quia hæc non adæquat in infinito, neque ab aliqua mensura extrinseca, quæ sit uniformior & perfectior, quia respectu Dei, nihil perfectius esse potest; bene tamen per mensuram intrinsecam, & non minùs infinitam, quàm ipse Deus; sicut dicitur Deus comprehendere seipsum per suam cognitionem infinitam, & sicut bonitas infinita dicitur esse mensura amoris, quo seipsum infinitè diligit.

150. **B** Ad secundam confirmationem, patet etiam solutio ex supra dictis: ostendimus enim illas condiciones solum requiri ad rationem mensuræ extrinsecæ, vel formalis; non autem ad mensuram intrinsecam, aut virtuales: nam quando mensura est perfectissima, & intrinseca, ita habet rationem mensuræ, quod interdum sibi identificat ipsum mensuratum, ut constat in ipsis creaturis: tempus enim non solum est mensura motuum inferiorum, sed etiam motus primi mobilis in quo est; & avum est mensura durationis supremi Angeli in quo est, & aliorum extra se. Unde ad exemplum de paternitate, in argumento adductum, neganda est paritas: duplex enim reperitur ratio discriminis. Prima est, quia paternitas est formaliter relatio, ac proinde essentialiter exigit realem distinctionem à correlativo: mensura autem, licet interdum fundet realem relationem ad mensuratum, non est tamen formaliter relatio. Secunda ratio discriminis sumitur ex parte fundamenti relationis patris ad filium, & mensuræ ad mensuratum; prima enim fundatur in actione generativa, unde cum de ipsa ratione actionis, sit distinctio realis à suo termino producto, relatio paternitatis, non solum ratione sui, sed etiam ratione sui fundamenti, importat distinctionem realem à filio: at verò mensura antecedenter ad relationem quam fundat, non importat aliquam actionem emissivam, & productivam mensurati, sed solum importat quod sit perfectissima, & uniformis in suo genere, & quod possit applicari & conjungi mensurato: unde quæto perfectior est mensura, tanto majorem requirit uniformitatem, & tanto perfectius conjungitur suo mensurato, subindeque cum aternitas sit mensura perfectissima, summè conjungitur suo proprio mensurato, ita ut habeat identitatem cum illo.

151. **O**bjicies secundò: Si aternitas haberet rationem mensuræ, vel hoc ei competeret respectu Dei, vel respectu creaturarum? Neutrum dici potest: Ergo rationem mensuræ non habet. Major patet, Minor etiam manifesta videtur: aternitas enim habet nimiam identitatem cum Deo, cum enim sit ipsamet Dei duratio, ab illo, ne per rationem quidem distinguitur: cum rebus verò creatis nimium excessum, ac disproportionem; nam illa est infinita, immutabilis, indivisibilis, & tota simul; res verò create, & temporales, finitæ sunt, mutabiles, & successivæ, & præterito, præsentis, & futuro constant.

Confirmatur hæc secunda pars: Aternitas vel priùs mensurat unam partem motus & temporis, quàm alteram, vel totam successionem temporis simul attingit. Neutrum dici potest: Ergo nullò modò potest esse mensura, saltem respectu rerum temporalium, & successivarum. Consequentia

patet, Antecedens verò probatur. Nam primum est contra rationem aternitatis, quæ non habet successiõnem in mensurando, sed est tota simul possessio rei mensurate: secundum verò est contra rationem temporis, quod non potest simul coexistere secundum omnes sui partes, sed in continuo fluxu, & successiõne partium priorum, & posteriorum consistit.

131. Ad objectionem respondeo, negando Minorem, quantum ad utramque partem: aternitas enim mensurat durationem esse divini, tanquam mensura ejus homogenea, propria, & adæquata; durationes verò creatas & inferiores, ut illarum mensura inadæquata, & superexcedens.

Ad primam probationem in contrarium, dicendum est, quod ipsamet Dei duratio, secundum diversos conceptus inadæquatos, habet rationem mensurati & mensuræ: mensurati quidem, in quantum dicit quantitatem, seu extensionem virtuales infinitam; mensuræ verò, quatenus explicat summam uniformitatem, & immutabilitatem in durando. Sicut divina natura, ut eminenti quodam modo habet rationem intellectiõnis, & objecti specificativi, simul habet rationem mensurati, & mensuræ, secundum diversos respectus, ut supra annotavimus.

Ad secundam probationem dicendum, quod ille excessus, ac disproportion, quæ inter aternitatem, & durationes creatas reperitur, solum impedit, quod sit earum mensura homogenea, propria & adæquata: non tamen quod sit illarum mensura, inadæquata, & excedens; qui excessus præcipue attenditur in duobus; primo quoad extensionem virtuales, quæ est infinita, ut pote carens principio & fine: secundò quantum ad modum mensurandi, quia modo immutabili mensurat res temporales & successivas, nec per numerationem, aut replicationem, sicut libra

A mensurat pondus, & ulna pannum, sed per summam unitatem, & indivisibilitatem. Unde D. Thomas 1. contra Gent. cap. 66. *Proportio aternitatis ad totam temporis durationem, est sicut proportio indivisibilis ad continuum: non quidem ejus indivisibilis, quod terminus continui est, quod non adest cuilibet parti continui, (hujus enim similitudinem habet instans temporis) sed ejus indivisibilis quod extra continuum est, cuilibet tamen parti continui, sive puncto in continuo signato coexistit; nam cum tempus motum non excedat, aternitas quæ extra motum est, nihil temporis est. Rursus cum esse aterni nunquam deficiat, cuilibet temporis, vel instanti temporis presentialiter adest aternitas.... Quidquid igitur in quacunque parte temporis est, coexistit aternis quasi presentem eidem, etsi respectu alterius partis temporis, sit præteritum, vel futurum.*

B Ex hoc patet responsio ad confirmationem: dicendum est enim, quod aternitas, non successive, sed simul ex parte sui mensurat omne tempus, & res quæ in illo existunt. Nec propterea est divisibilis, quia coexistit rei divisibili; nam ei non coexistit per modum adæquationis, sicut quantitas bipalmaris, alteri ejusdem magnitudinis commensuratur, sed per modum virtutis & continentie eminentialis: sicut anima coexistit corpori, & Angelus loco: vel sicut centrum, quamvis indivisibile, coexistit tamen omnibus lineis, à circumferentia ad illud deductis: ut in Tractatu de scientia Dei latius exponemus, explicando modum quo futura contingentia sunt Deo presentia in sua aternitate. Agemus etiam in Tractatu de Angelis, de ævo, quod est diminuta quædam aternitatis participatio, existens in substantiis spiritualibus, & corporibus celestibus. Quenam verò sit mensura visionis beatificæ, declarabimus Tractatu sequenti.

Disp. 7.
art. 7.

Disp. 4.
art. 4.
digressione
unica.

Disp. 7.

